

HAKLIK NORBERT

Mona Lisa elrablása

HAKLIK NORBERT (1976) Brünn (Csehország)

Robogott velem a Slovan Expressz Brünn felé, és mindvégig arról győzködtem magam, hogy nem csupán a morvaországi főváros, hanem új, remélhetőleg megírásra érdemes történetek felé is suhan velem a vonat – mégis ott motoszkált bennem az érzés, hogy valójában egy már létező történet elől menekülök, amelynek akaratomon kívül lettem én az egyik főszereplőjévé.

A magam mögött hagyni kívánt történet főhőse, akit két és fél évig engedett az apósomnak lenni a sors, ekkor már majdnem öt hete halott volt, és éppen egy hónapja temettük. Emesének jutott némi idő arra, hogy felkészüljön az elkerülhetetlenre: miután apja egy teljes délelőttön át válasz nélkül hagyta telefonhívásainkat, és rátaláltunk, amint benuult tagokkal, a szomszédos órák során kicserepesedett szájjal hevert lakása padlóján, már tudtuk: ez nem az az enyhe kis szélütés, amiből felépülni mindössze egy-két kórházban töltött héten, valamint a kezelőorvosnak csúsztatott, megfelelő vastagságú borítékon múlik majd. Amikor aztán az első tíz nap után elhangzott a doktor szájából az újabb diagnózis: tüdőgyulladás, Emesém is, én is tudtuk, hogy inentől kezdve csak idő kérdése lesz az elkerülhetetlen.

A temetésen egészen jól tartotta magát. Utána is úgy tűnt, tudatosan és módszeresen igyekszik megtenni mindent annak érdekében, hogy lassan, de biztosan, a saját tempójában múlttá dolgozza azt a valóságot, amelynek harmincnyolc éven keresztül az édesapja is a része volt, és amelynek most új fejezete kezdődött, kevesebb szereplővel. Tudtam: az, hogy alig tízesztendő volt, amikor édesanyját elszakította tőle a rák, túl korai tapasztalat ahhoz, hogy most számottevően nyomhasson a latba, mégis úgy tűnt eleinte, mintha Emese a profik rutinjával végezte volna a gyász munkát. Nekem meg sem fordult a fejemben az ilyesmi, de ő hagyományos, postai úton kézbesített gyásztáviratban köszönte meg a temetésen részt vett vendégeknek, hogy személyesen rótták le kegyeletüket, és a szertartást követő hétvégén már neki is látott, hogy szétszortírozza apja hagyatékát. A festmények – efelől nem is döntetett volna másképp – a mi házunk falán leltek új otthonra, a többi ingóságot pedig a rá jellemző, határozott módszerességgel helyezte el a dobozokban, amelyeket a bennük tárolt javak leendő sorsának megfelelő kezdőbetűvel címkézett fel: M mint megtartandó, K mint kidobandó, és A mint adomány.

Ami egy nyugalmazott egyetemi tanár esetében aligha meglepő, apja ránk hagyott jó pár dossziényi kéziratot és jegyzetet is. Emese engem kért meg, hogy amikor kedvem lesz hozzá, olvassam majd át ezeket, hátha akad köztük valami, amit érdemes megőrizni. Én ebben nemigen bizakodtam. Egyfelől tudtam, hogy amikor feloldották a szilenciumot, amely még bő két évtizedig sújtotta azt követően, hogy megnyílt előtte a börtönajtó, apósom irdatlan erőbedobással kezdett újra publikálni, és valósággal ontotta az irodalomtörténeti tanulmányokat, a klasszikusaink feledésbe merült munkáit újrafelfedező vagy éppen költőóriásaink korai, csak lapokban közölt, illetve kéziratban lappangó zsenyéit bemutató filológiai írásokat. Sem az ő emlékét,

Fejezet egy készülő regényből.

sem pedig Emesét nem akartam volna megsérteni azzal, hogy hangosan ki mondom, de úgy véltem: apósom esetében paradox módon éppen ez a természetesség hozta magával, hogy sohasem tartották számon a nagyok között. Hiszem, hogy az ő esetében a kevesebb bizony több lett volna – ehelyett ő oly gyakorisággal közölte az egyébként kétségbevonhatatlan erényekkel bíró írásokat, hogy egyik sem ment eseményszámba. Úgy gondoltam, néhány napnyi könyvtározás során úgyszólván csak arra jutnék, hogy a hagyatékában maradt kéziratok mindegyike megjelent már valahol nyomtatásban – s bár néhány nap nem sok idő, mégis elég hosszú ahhoz, hogy ne akarjam felesleges, előre megjósolható kimenetelű munkával tölteni. Ha volt is olyan írása, amire kétségkívül kíváncsi lettem volna, abban biztos voltam, hogy arra az egyre biztosan nem fogok rálelni az akkurátusan dossziékba rendezett, géppel írott lapok között. A városi legenda szerint – amelynek igazságtartalmát már sohasem lesz alkalmam leellenőrizni bizalmasává avanszált vőként, egy pohár vörösbor mellett faggatva a legérintettebbet – a folyóiratszámot József Attila tanulmányával, amelyért államellenes szervezkedés vádja és letöltendő börtönbüntetés lett a honoráriuma, még a megjelenés előtt az utolsó példányig bezúzatta a hatalom, és bolond lett volna a szabadulását követően újra papírra vetni és kéziratban őrizgetni azt a szöveget, ami miatt az ötvenes évek harmadát rács mögött kellett töltenie.

A paksaméták és mappák sokaságában egyetlenegy találtam, amely első pillantásra mintha halovány eséllyel kecsegtetett volna azt illetően, hogy talán érdekes lehet. Bő tucatnyi kézzel írott papiros volt a kék karton fedőlapok közé fűzve, ami azért lehetett volna érdekes, mert tudtommal apósom mindig írógépen dolgozott. Hirtelen azt hittem, sikerült ráakadnom egy korai, még börtönévei előtt készült, lappangó kéziratára, aztán rájöttem, hogy ez lehetetlen: a lapok ugyanis golyóstollal íródtak, ám ő még a hetvenes években közölt szövegeinek levonatába is töltőtollal pingálta bele a korrektúrajeleket, valamint a margójegyzeteket a megjelenés előtti utolsó módosításokkal. Inkább elküldetlen levélnek vagy nem a köz számára szánt naplójegyzetnek tűnt a kék fedeles paksaméta, de semmi esetre sem olyasvalaminek, amit ne tettem volna félre nyugodt szívvel éjjeliszekrényem fiókjába, álmatlan éjszakákra vagy olyan pillanatokra szánt olvasmány gyanánt, amikor az ember szeme kívánja a betűt, de semmi olyat nem óhajt, aminek a befogadásához akár a legcsekélyebb szellemi erőfeszítés is szükségeltetik. Aztán annak rendje és módja szerint meg is feledkeztem a fiókmélyre száműzött kéziratról. Inkább minden figyelmemet Emesének szenteltem, azt hívén, hogy ha kémelni próbálom a mindennapi teendőktől, ha igyekszem megjósolni és jó előre teljesíteni lehetséges kívánságait, és ha lépten-nyomon kifejezésre juttatom együttérzésemet és iránta érzett szerelmemet-szeretetemet, azzal segíteni fogom abban, hogy mihamarább enyhüljön a gyásza.

Néhány hét is elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy kiderüljön, mennyire téves stratégia volt ez.

Először azzal vigasztaltam magam: csak látszat, hogy törődésem semmilyen hatással sincs Emesére. Abban bíztam, a gyásznak ez a fázisa olyan, mint a befagyott patak kora tavasszal – bár a felszínen még nem látszik, a jégpáncél alatt olvad már, és elevenedik a víz. Ez így is volt – legalábbis Emesém a temetés után elmondta, bár talán nem látszik rajta, de nagyon hálás azért, mert mellette vagyok, és segíték túljutnia ezen az időszakon.

A gondok ezután kezdődtek. Reményeim szerint ugyanis azután, hogy végső nyugalomra helyeztük apósomat, annak az időszaknak kellett volna következnie, amelynek során lassan, de biztosan, lépésről lépésre felépítjük és elkezdjük belakni életünket nélküle. A hagyaték szétszortírozását követően azonban mintha zsákutcába futottunk volna. Nem maradt következő prakti-

kus lépés, ahová tovább lehetett volna mozdulni, és olybá tűnt, hogy az addig megtapasztalt haladás mindössze illúzió volt, amelyet csupán a gyakorlati teendők sikeres abszolválásának vágyteljesítő félreértelmezése táplált.

Hamarosan már semmi olyat sem tudtam tenni vagy mondani, ami ne lett volna hiba. Emese mindenre harapott. Én pedig türtem, pedig néha igencsak nehezemre esett erőt venni magamon, hogy ne harapjak vissza. Aztán egy délután, miután hazatért a gimnáziumból, ahol már a temetést követő második héten újra katedrára állt, leültem vele szemben az étkezőasztalhoz, és elmondtam neki: látom, hogy folyamatosan és a jelek szerint egyre erősebben irritálok, viszont igazán nem tudom, hogy mivel, úgymint segítsen megértenem, mit kell változtatnom a viselkedésem ahhoz, hogy ne ellenséget, hanem újra a társát és szövetségeseit lássa bennem.

– Ha segíteni akarsz, akkor azzal tedd, hogy nem próbálsz meg segíteni – felelte kérdésemre gondolkodás nélkül Emese. Meglehetősen értetlenkedő ábrázattal reagálhattam, mert pár pillanatnyi szünet után azzal folytatta, hogy már akadnak olyan pillanatok, amikor nem kizárólag apja elvesztése jár a fejében, és ilyen alkalmakkor a részvét és az együttérzés bármilyen megnyilvánulása csak újfent emlékezteti arra, amire igyekszik nem gondolni.

Beszélgésünket követően megpróbáltam távolságtartónak és érzéketlennek mutatkozni, és ment is. Nagyjából negyedóráig.

– Tudom, hogy nem tudod megállni – vonta le a végkövetkeztetést. – És azt is tudom, hogy azért van ez így, mert szeretsz. És ez jó. Csakhogy most egyáltalán nem segít.

Aztán elmondta: úgy érzi magát, mintha egy függőhídon kellene átkelnie, amely olyan keskeny, hogy nem fér el rajta két ember egymás mellett. Igen, egy pár is átkelhet rajta, de csak a megfelelő sorrendben. Ha azelőtt lépek a függőhídra, hogy ő átért volna a túloldalra, kilendítem az egyensúlyból az egész kócerájt, neki pedig várnia kell, amíg a tálcolmány ismét megállapodik, mielőtt továbbindulhatna.

– Ha egyszerre próbálunk átkelni a hídon, nem fog menni. Meg kell várnod, amíg átérek, én magam, egyedül. Aztán majd utánam jöhetsz. Menni fog, Milán? Vagy elég erős azzal segíteni, hogy nem próbálsz meg segíteni?

Persze, hogy rávágtam:

– Persze, hogy.

Abban a pillanatban tudtam, hogy ezt kimondani sokkal könnyebb, mint aztán az elhangzottaknak megfelelően cselekedni.

Ám aznap este megjött Szapáry Tibi e-mailje. És kapóra jött.

Nincs semmi emlékem arról, mikor és hogyan ismertem meg Szapáry Tibi-t. Ez – számításba véve, hogy mindketten írtunk, és nagyjából egy időben kezdtük a pályát – két forgatókönyv valamelyikét valószínűsíti. Vagy valamelyik irodalmi esten találkozhattunk először, egy olyan rendezvényen, ahol vagy tucatnyi új arcot bemutatnak az embernek, aztán vagy a feledés homályába merül, vagy újabb találkozások által erősítetik meg az ismeretség. A másik lehetőséget pedig a kocsmázás képviselte, mely szcenárióban a feledés homályának vagy a későbbi ismétlésnek ugyancsak teljes természetes-séggel és hasonló eséllyel juthat szerep.

Elég az, hogy az ezredforduló utáni első években viszonylag gyakran összejártunk Szapáryval, jó pár közös felolvasást is tartottunk, és havonta egyszer-kétszer összeültünk egy kis – némelykor pedig nem is annyira kicsi – borozgatásra. Azért szerettük az efféle találkozókat, mert mintha mindketten a másik kreativitásának katalizátoraként működünk volna. Ha éppen egy novella ötlete motoszkált a fejemben, de csak nem akart megírásra készvé kristályosodni, akkor elég volt elmondanom Tibinek a történetkezdemény vázlatát és néhány szót ejtenem a szereplőkről, és máris hozta a sziporkázó

ötleteket, az eszement fordulatokat, amelyek rendre továbblendítették a holtpontról a cselekményt. Én pedig hasonlóképpen segítettem, ha ő látszott megrekedni valamelyik írásában.

Barátságunk tehát nem csupán a jó szórakozást garantálta, de szakmai téren is gyümölcsöző volt. Zenitjét alkotói szempontból akkor érte el, amikor alkalmazni kezdtük azt az eljárást, amelyet történetbartell névre kereszteltünk el. Ez abból állt, hogy mindketten hoztunk néhány novellakezdeményt, jelenettedéréket vagy nyelvi furfangot, amelyekről tudtuk, hogy nem érdemes veszni hagyni őket, az adott pillanatban azonban mégsem tudtunk mit kezdeni velük. S ha ezek valamelyikéről másunk úgy ítélte, tovább tudná fejleszteni, vagy felhasználhatná éppen készülő munkájában, akkor a gazda szívesen átengedte a portékáját az alkotótársnak – természetesen hasonló, közös megegyezéssel kisajátítható ötletekért cserébe.

Aztán pár év múlva Szapáryt felszippantotta a napilapos újságírás, én meg arra tettem végül teljesen hiábavalónak bizonyult kísérletet, hogy feleségemmel, mármint az Emese előttivel, életben tartsunk egy megőrzésre érdemtelen házasságot. Így vagy úgy, de mindkettőnk szabad idő híján hagyott a felelősségteljes, polgári élet, és találkozásaink, akárcsak szépirodalmi publikációink, lassan, de biztosan megritkultak. Néhányszor azért még összejöttünk, de ezen alkalmak csak tovább erősítették meggyőződésemet azt illetően, hogy ez is egy lesz azon barátságok közül, amelyek a gondtalan egyetemista évek során teljes erővel tombolnak, aztán elvéreznek a komoly emberhez méltó életvitel oltárán. Ráadásul végtelenül untatott, hogy Szapáry ezen alkalmak során mintha már nem is lett volna képes másról beszélni, mint a szerkesztőség számomra teljesen érdektelen, belső ügyeiről, vagy pedig jó bértollnok gyanánt a lap irányvonalának megfelelően dühöngött, rajongott vagy éppen méltatlankodott a napi politika eseményein. Én pedig nem voltam kíváncsi arra, hogyan mondja fel éppen aktuális vezércikkét a néhány évvel korábban még ígéretes prózaíró-reményiségként számon tartott, magát önszántából sajtópitbullá lefokozó Szapáry Tibor. Egy idő után már nem kerestem többé.

Aztán egyszer csak eltűnt a neve a napilapok hasábjairól, ő maga pedig az országból is. Hajdani közös barátaink úgy beszéltek, elege lett újságíró önmagából, és eldöntötte: porig rombolja a vezércikkek százaival felépített Szapáry-brandet. Állítólag kapóra jött neki, hogy Csehországban az egyik informatikai nagyvállalat éppen akkor igyekezte terjeszkedését a keleti piacokon azzal elősegíteni, hogy olyan munkatársakkal bővítette csapatát, akik nemcsak remekül tudtak angolul, de valamelyik közép-európai nyelvet is anyanyelvi szinten beszéltek, mindemellett a számítástechnikához is konyítottak valamit. Tibor tehát keresett egy albérlőt zuglói garzonjába, aztán csapatpapot otthagyva átköltözött Brunnbe, ahol aztán szépen elkezdett felfelé haladni a vállalati langlétrán. Legalábbis így szólt a történetnek az a változata, amely, mint később magam is meggyőződhettem róla, hitelesnek bizonyult. A pesti folklórban ugyanis felbukkantak egyéb verziók is – az egyik szerint Tibor Dél-Amerikába költözött, szélsőséges szabadcsapatokhoz csatlakozott, és egy gerillalánnyal neveli Pedro nevű, közös gyermeküket, de olyan elmélet is akadt, amely szerint Skandináviában/Írországban/Londonban brókerkedik, némelyek pedig azt híresztelték: Oroszországban csatlakozott a titkosszolgálat azon részlegéhez, amely a magyar nyelvű anyagokat értékelte ki.

Egyszer aztán bejelölt a Facebookon, én pedig visszajelöltem. S bár előszeretettel posztolgatta az üzleti utazásai, valamint nyaralásai során készült fotókat, és ezek között koppenhágai, dublini, angliai, valamint szentpétervári felvételek is szép számmal szerepeltek, profilja alapján egyértelműen kiderült, hogy a Duna-parti éjszakában hangoztatott elméletek közül a csehországos változat állja meg a helyét. Aztán pár évvel ezelőtt egy szemrevaló szöke

cseh lány is megjelent mellette a fotókon, én pedig jóleső örömmel nyugtáztam, hogy ismét csatlakozott valaki ifjúkori barátaim közül azok táborához, akik megtalálták a számításukat. Nem üzent rám soha, és én sem kerestem. Úgy gondoltam, eljutott ez a hajdanvolt barátság arra a pontra, amikor már végérvényesen és visszafordíthatatlanul eltávolodtunk egymástól, de azért mégis jólesik fenntartani a lehetőségét annak, hogy a képernyő előtt ülve, néhány kattintás árán bármikor megbizonyosodhassunk arról, hogy a másik rendben és jó egészségben éli a maga világát, amelynek többé már nincs túl sok köze a sajátunkhoz.

Nem hittem, hogy valaha újra látom majd a digitális téren innen, a való világban is, hacsak nem valami teljesen véletlen találkozásról van szó, amelynek során egyikünk sem igazán tudja majd, mit mondhatna a másiknak a megszokott, unalmas udvariassági formulákon túl.

Mígnem bő három héttel azután, hogy Emese apját eltemettük, megérkezett Tibor üzenete a Facebook-profilomban megadott e-mail címre.

„Milán, látom, az FB-n régen posztoltál, úgyhogy inkább ide írok. Volna kedved még egy történetbartellhez? Ha igen, gyere ki Brunnbe. Üdv, Szapáry”

Először megkérdeztem Emesét, mi volna, ha, és percig sem ellenkezett, sőt. Mielőtt azonban válaszoltam volna Szapárynak, a biztonság kedvéért átböngésztem a fotókat Facebook-profilján, csak hogy legyen valami hozzávetőleges képem arról, hogyan él ott, a cseheknél. Úgy tűnt, igen jól: személyes adatai szerint az egyik informatikai világcégnél középvezető, a fényképek némelyikén pedig vakolókanállal a kezében pózolt, egy épülőfélben lévő ház félkész falain, végül pedig a befejezett épület előtt, erdők földte dombokra nyíló, impozáns kilátással a háttérben, máskor meg egy szemrevaló, élénkzöld szemű szőkeséggel vigyorgott a kamerába. Tibi barátom választotta éppen úgy festett, ahogyan mifelénk a szláv szépséget szokás elképzelni.

Mindent összevetve tehát úgy tűnt, Tiborom világában minden rendben van. Az én világomból pedig most éppen ez a rendben levés hiányzott, úgyhogy igen csábítóan tűnt a gondolat, hogy néhány napra átruccanjak az övébe. És ha közben még történetekkel is szaporítja a megírandó műveimet tartalmazó képzeletbeli tarsolyomat, hát annál jobb. Megkérdeztem, mikor mehetek, mire azt felelte: akár azon nyomban, ha úgy tartja kedvem. Úgyhogy rögvest elmetróztam a Keletibe, és vettem egy menettértit Brunnbe, helyjeggyel, másnapi indulással, öt nappal későbbre időzítve a visszautat.

– Na, eleget ittag már a jó cseh sört ahhoz, hogy beleunj? – próbáltam új lendületet adni beszélgetésünknek a taxiban, miután, akár a régi, budapesti időkben, egy gyors kézszorítással és öleléssel köszöntöttük egymást a peronon, majd letudtuk az odaút milyenségét firtató udvariassági köröket.

– A cseh sör túl jó ahhoz, hogy beleunjak. De ne feledd, ez itt Morvaország, a bort is egészen szépen értik errefelé.

– Akkor azt is megkóstoljuk majd – feleltem. – De hová is megyünk? A fotóid alapján, amiket posztoltál, mintha nem a városban építkeztetek volna.

– Ide megyünk, Brunnbe – felelte, anélkül, hogy felém fordult volna az anyósülésről.

– Azt hittem, befejezted az építkezést.

– Befejeztem, Milán.

– Akkor?

– Nem az enyém a ház, hanem Petráé.

– Petra a csajod, az a szép szőke, zöld szemű?

– Az, de már nem a csajom – felelte, aztán hozzátette: – Most itt élek a belvárosban, a Spílberk alatt. Tetszeni fog, rögtön odaérünk.

Gondoltam, jobb lesz kibontakoztatnom az optimista folytatás lehetőségét, amely utolsó mondatában látszott felkínálkozni.

– És most kivel élsz? Neki is zöld a szeme?

– Most, hogy kérded, igen, zöld – vigyorodott el végre. – De ő nem cseh.

– Nem cseh? Hát honnan való?

– Ha nem tévedek, valahonnan Jemen vagy Szaúd-Arábia környékéről. De máris megkérdezheted tőle személyesen – felelte, miközben a taxisoőr kezébe számolta a fuvardíjat.

– Nagyon egzotikusnak hangzik – válaszoltam, és a vállamra lendítettem a csomagtartóból a sporttáskámat. – Hogy hívják?

– Én Mona Lisának hívom – vigorgott rám Tibi, aztán kinyitotta a Bauhaus stílusban épült, háromemeletes ház bejárati ajtaját.

– Na, kíváncsivá tettél. Remélem, itthon van – folytattam.

– Itthon, de be van zárva. Ha szabadon hagyom, kuplerájt csinál, amíg távol vagyok. Rakodj le itt – mutatott az egyik szobára –, rögtön kiengedem, aztán bemutatkozhattok egymásnak.

Tibit ismerve tudtam, hogy valami turpisság van a dologban. Fél percbe sem tellett, és megtudtam, mi az.

– Ismerd meg Mona Lisát – lépett Szapáry Tibi a szobába, karjában egy bő fél méternyi hosszú gyíkot tartva. Élénkzöld színben pompázott a jószág, testét sárgás-kékes sávok ékesítették, farka csigaformán kunkorodott mögötte, és egészen fura érzést keltett bennem, ahogyan szemgolyóit ide-oda forgatva jól megnézett magának.

– Jól mondtam, hogy az új csajod is zöld szemű.

– Nem csaj. Hím – felelte Tibi.

– Akkor miért Mona Lisa?

– Hehe. Megmutatom – válaszolta Tibor, és előhúzta zsebéből az okostelefonját. Megnyitotta a Whatsapp-ot, rábökött a Petra névre, mellette a szőke leányzóval, akit facebookos fotóin láttam, és felfelé gördítette képernyőt, az egy héttel korábbi dátumig.

– Most figyelj – mondta, aztán rábökött a lejáttszást indító sötét karikára, benne a fehér háromszöggel.

Feltűnt Tibi ábrázata, belevillantotta a kamerába a tőle telhető legtenyérbemáshzóbb vigyort, aztán borízú hangon, angolul így szólt:

– Drága Petrám, te gyönyörű, szexi, semmirevaló, gonosz szuka! Elviseltem a vezérkedésedet, otthagytam miattad az állásomat, felépítettem a házadat, te meg kirúgtál. Jól tetted, mert egyébként most én rúgnálak ki téged. Megtaláltam az igazit.

Ekkor fordult egyet a kamera, és ráfókuszált a gyíkokskára, aki a zöldnek egy, az imént látottól jóval világosabb-pasztellszerűbb árnyalatát felöltve forgatta a szemét az okostelefon előtt.

– Veled összehasonlítva ő jellembajnok, és ha a belső értékeket nézem, Mona Lisa hozzád képest. Élvezd a házadat. Na csá! – mondta ki a végszót Szapáry Tibi, aztán az üzenetet felvezető, tenyérbemáshzó vigyor megismétléseivel zárta a felvételt.

– Hogy te még mindig mekkora egy állat vagy, Tibor barátom – veregettem meg a vállát. – Ülünk be valahova megkóstolni azokat a jó morva borokat meg cseh söröket, aztán meséld el, hogy volt ez az egész.

– Arra is sort kerítünk, de majd csak este. Fél öttől lesz egy állásinterjúm, úgyhogy gyorsan beöltözök üzletembernek, aztán rohanok is. A hűtőben találász kaját meg sört.

– Rendben. Amíg oda leszel, szundítok egyet. És nem bánám, ha addig Mona Lisát bezárnád.

– Ne aggódj, már vissza is tettem a terráriumába – hallottam Tibi hangját a másik szoba felől közeledni. – Este úgyis magunkkal visszük, hadd lásson világot ő is egy kicsit.

– És még valami – nyitott be a nekem szánt szobába tökéletesen rá szabott, sötétkék, egysoros öltönyben pompázva, olyan fényesre suvickolt cipőben, hogy a légy is hanyatt esett volna rajta, ha rászáll, aztán egy paksaméta papírt nyújtott felém. – Csak hogy a bartellünket se feledjük. Van egy regénykezdeményem, szerintem megtartandó, de gőzöm sincs, hogyan folytassam. Ha van kedved, olvasd el, hátha lesz valami ötleted, hogyan tovább.

– Hazafele jövet másolatok egy kulcsot neked is – kiáltott vissza az ajtóból, aztán fordult a zár, és magamra maradtam a lakásban Mona Lisával, valamint Szapáry Tibi barátom kéziratával.

Madzsari, állt a cím a fedőlapon.

Eddig nem rossz, gondoltam.

Lehevertem, és olvasni kezdtem.

Madzsari története talán akkor kezdődött, amikor az Úr ezeröttszáznegyvenegyedik esztendejében, egy nyár eleji délután János öcsémmel elhatároztuk, hogy megtréfáljuk Mihály bácsit. Akkoriban töltöttem be tizenötödik évemet – ahogy anyám szokta volt mondani, úgy megnyúltak a tagjaim, mint odalent, a konyhájában a szakácsnők sodrófája alatt a tészta –, és már a hangom is kezdett megemberesedni, így ez idő tájt már nem tartottam magamhoz méltónak azokat a csínytevéseket, amelyeket pár esztendővel korábban még tétozás nélkül vittem végbe a ház minden rendű s rangú lakója, de legfőképpen szegény félfülű Mihály bácsi kárára. Meg aztán úgy ítéltem: nem is való az efféle csintalankodás olyasvalakihez, aki nemcsak hogy a Barcsváryak nemzetségéből való, de már a kardforgatásban is figyelemre méltó jártasságra tett szert, s akinek elméjébe Barcsvár papja plántálgatja – nem kevés sikerrel – a betűvetés tudományát. Mindazonáltal ilyen idős koromban sem szüntem meg örökösen a vár népe bosszantásának legkülönbébb módozatain gondolkodni – bár egykori lakhelyemet csak igen erős túlzással lehetne várként emlegetni, hiszen nem volt több egy valamelyest megerősített udvarháznál, s odabent egy lovas szekér is csak bajosan lett volna képes megfordulni –, ráadásul mindig rendelkezésemre állott János öcsém, hogy véghezvigye azokat a pimaszságokat, amelyeket én ötlöttem ki, de magam már röstelltem volna megvalósítani.

Az igazsághoz persze hozzátartozik, hogy János nem volt az édesöcsém, bár rokoni szálak fűztek minket egymáshoz: anyám vette magához még csecszopó korában, miután szülei mindketten odavesztek Kőszeg ostrománál, amikor még utoljára sikerült visszavernie a magyarnak a sátánfattyá pogányok hordáját. Jánost atyjának egyik embere hozta el anyámhoz, hogy egyetlen élő rokonaként viselje gondját a gyermeknek. Így tettem szert egy kistestvérre 1532 nyarán, majd' hat esztendővel apám halála után, pár hónapos unokafivérem személyében, aki történetünk kezdetére már vidám, tízéves kis vasgyúróvá cseperedett, és afféle hű apródként követte minden szavamat, anyám s a vár népe, kiváltképp pedig a jó Mihály bácsi nagy bosszúságára.

Jánoska és én rendszerint Mihály bácsit szemeltük ki csínytevéseink célpontjául. No, nem is félfülűsége okán – eme fogyatéka miatt inkább tiszteltük, mintsem hogy kikacagtuk volna, hiszen jól tudtuk, miért csupán egy hosszú forradás vöröslök a fülcimpája helyén fejének bal oldalán –, de mindekelőtt mégis azért lett éppen ő a legtöbb alkalommal tréfáink kárvallottjává, mert biztosak voltunk benne, hogy sohasem fogja ütleggel jutalmazni szemtelenségünket. Művelhettünk vele bármennyire alaposan kifundált gonoszságot – megdobálhattuk zsenge szilvával, fejbe kólinthattuk gereblyenyéllel a kapu feletti bástyaablakban megbújva, belevizelhettünk a borostömlőjébe, vagy apró kavicsokat szórhattunk a csizmájába, miközben ő az igazak álmát aludta –, mi mindig tudtuk: Mihály bácsi nem fogja kiporolni a pantal-

lónkat – ilyen alkalmakkor ő csak dühöngött egy sort, az istenhívő emberhez a legkevésbé sem illő szitokszókat hallatva, majd amikor végre sikerült megnyugodnia, rendre magához vont minket, hogy elmondja: miért nem lesz ő már sohasem képes arra, hogy magyar gyereket megüssön, s egyúttal azt is elbeszélje: miképpen veszett oda atyám oly sok keresztény vitézzel együtt a harctéren egy régenvolt nyárvégi délutánon, azon a napon, amikor én megszülettem.

Mint Mihály bácsitól megtudtam, abban az átkozott emléké ezeröttszázhuszonhatodik évben, egy júniusi napon Barcsvárra is megérkezett néhai Lajos királyunk követe, hogy átadja apámnak az uralkodó üzenetét, melyben azt parancsolja országunk összes földesurának: a lehető legrövidebb időn belül gyűjtsék össze minden hadra fogható emberüket, s induljanak velük Budára, csatlakozandó a főserceghez, hogy aztán megvívjanak Szolimán hadával, aki minden eddiginél nagyobb erővel tör keresztény hazánk pogány igába döntésére. Apám úgy is cselekedett, ahogyan azt honunk legfőbb ura kívánta tőle, ám épp mielőtt elindult volna embereivel Budavárára, ismét küldönc érkezett a királytól, immáron azzal a hírral, hogy a pogány – megvíván Pétervárad, Újlak és Eszék várait – a véltől is sebesebben közeledik országunk belseje felé, ezért uralkodónk úgy határozott: a pogány elébe megy hadával, s így az ország összes nemeseit arra utasítja: a Duna alsóbb folyásánál, Tolnánál csatlakozzanak seregéhez.

Így – az ország jobb érzésű uraihoz hasonlóan – apám is arrafelé vette az irányt embereivel, amely helyről a király parancsa szólt. Nem kívánom elbeszélni, miként értek végül hajdanvolt hazám legnagyobb folyamának partjaihoz – meg már nem is tudnám maradéktalanul visszaadni a jó öreg Mihály egykori szavait, hiszen amikor ezeket a sorokat írom, már erősen meggyöngítette emlékezetemet az idő –; elég annyi, hogy atyám a tolnai révnél átkelt a folyón katonáival, aztán – az összes többi olyan nemesúrhoz hasonlatosan, akiknek volt bátorságuk nem meghátrálni a csata előtt – a király táborhelyéhez sietett, hogy tájékozódják a további teendőket illetően.

Mihály bácsi, amikor idáig jutott elbeszélésében, rendszerint kis szünetet tartott, majd azzal folytatta: amikor a tanácskozás befejeztével atyám előtűnt a király sátrából, legalább akkorának látszott az elkeseredése, mint amekkorára a lelkesedése és bizakodása volt, mielőtt oda belépett. Mindazonáltal embereinek nem mondott semmi egyebet, csak hogy hamarosan meg kell küzdeniük a pogánnyal Árpád országának és az egész keresztény világnak a dicsőségére, és mindnyájuktól a magyar emberhez legméltóbb helytállást és vitézséget várja el; ám ezután magához hívta Mihályt, és elbeszélte neki, mire jutott odabent a haditanács.

Apám szavaiból kiderült: a király Tomori Pál érseket nevezte ki a sereg fővezérévé, pedig – tette hozzá ilyenkor Mihály bácsi mindig – „papr csuhaló, és nem páncéling, a kezébe meg áldozókehely illik, mintsem szablya”; s bár Pál barát eleinte vonakodott elfogadni a kinevezést, most már úgy jár-kelet a sok küzdelmet megélt vitézek között, mintha ő volna a legkiválóbb közülük, s mindegyre a mielőbbi hadba bocsátkozást sürgeti, dacára annak, hogy a horvát bán, valamint az erdélyi vajda, Zápolya serege is minden bizonnyal napokon belül csatlakozhatna táborukhoz, s míg a király emberei alig húszezren vannak, a pogány több százezres haddal tör az elveszejtésükre. Azonban a király hajthatatlan maradt, s úgy rendelkezett: mindenkinek a barát parancsai szerint kell eljárnia, és a győzelem nem lesz kétséges, csak ki kell használni a jó szerencsét, amellyel Isten ruházta fel a benne bizakodókat. Apám azzal zárta mondandóját: ne adja az Úr, hogy Perényi Ferencnek, a váradi püspöknek legyen igaza, aki a tanácskozás végeztével csak annyit szólt a királynak: a napot, amikor majd megvívják a csatát Tomori vezérletével, a Krisztus

vallásáért megölt húszezer magyar mártír emlékének fogja szentelni az utókor, s – ha ugyan életben marad – Pál barátot kellene majd Rómába meneszteni, hogy kanonizációjuk ügyében intézkedjék, mert hiszen ő a pápa s a bíborosok győzködéséhez sokkal jobban ért, mint a kardforgatáshoz.

Titkon talán még apám is abban bizakodott akkor, hogy másképpen határoz a Gondviselés, ám a sors végül Perényi szavait teljesítette be, és úgy intézte, hogy a csata végeztével megannyi más keresztény vitéz mellett az én apám vére is a mohácsi csatamező földjét áztassa, és Lajos királyunk nemkülönben odavesszen, így régen látott hazám is lefejeztessék Keresztelő Szent János fővételének s az én születésemnek a napján.

Az ütközet hajnalán felsorakozott a magyar sereg alig huszonötezer embere, hogy szembenézzen Szolimán háromszáz ezres hadával. A király beszéddel biztatta helyállásra embereit – elmondta: készen áll mindent, még a halált is elszenvetni a hazáért és Krisztus szent hitéért; viselkedjenek hát katonái is bátran, férfimódra, ne feledjék, hogy magyarok, és azokat kövessék, akik maguk is gyakran szereztek már diadalmi zászlót ugyanettől az ellenségtől, csakúgy, mint hajdan őseik, a kereszténység ama bátor bajnokai tették, mert nem a katonák sokaságában, hanem a vitézségben rejlik a győzelem, és Isten a magasból is az őbelé vetett szent hitért harcolókat segíti majd. Aztán jó darabig feszült várakozásban tellett az idő. A nap már délutánba hajlott, amikor a magyar seregtől oldalvást elterülő dombok alatti lapályon megindult a török had – csak a lándzsák hegyén megcsillanó napfény árulta el, hogy készülődik valami, amiből Pál barát azt sejtette, hogy bizonyára a tábor bekerítésére törekszik az ellen. El is nyargalt gyorsan a királyhoz, mondván: elérkezett a megfelelő idő a támadásra, hiszen kisebb a veszély most, mintha holnap kellene az egész sereggel szembeállni. E szóra a király nyomban megfúvatta a kürtöket, és – ki-ki a maga hite szerint Jézus vagy Allah nevét kiáltva – elindultak egymás felé a szemben álló hadak katonái.

Az első sorok magyar vitézei a csata jelére menten nekirontottak az ellenségnek. Eldördültek az ágyúk, s erre, valamint a keresztény sereg kemény viaskodására hátrálni kezdett az ellenség. A király ismét jelt adott, immáron arra, hogy a magyar had teljes egészében törjön rá a visszavonuló ellenségre. Mihály bátyám is ott vonult atyám oldalán a menekülni látszó török felé, ahol az ímént folyt a harc; halottak heverték szerte a mezőn, jó páran a mieink, de még többen a pogányok közül; néhányan még éltek is, és lélegeztek. Ám ekkor eldördültek a török ágyúk, és rendet vágtak a magyarok soraiban, majd újra meg újra reáokádták halálos golyóbisaikat a keresztények egyre inkább széjjelzilálódó seregére.

Szegény atyám és Mihály bátyám a jobbszárnyon küzdöttek. Eleinte vitézül gyötörték az ellent, ám – ahogy a jó öreg Mihály mondotta volt – úgy tűnt, mintha minden lekaszabolt töröknek tíz újabb lépett volna a helyébe, meg aztán a mindent ellepő füst is akadályozta a látást; és egyszer csak jobb felől a pogányok lovasai törtek elő, de annyian, hogy még talán az Úristen se tudta volna megszámlálni őket – azok lehettek, akiknek vonulása láttán Tomori, ez a csuha viselésére méltatlan, kevélykedő fráter a támadást elindította. Erre már végképp teljessé vált a zűrzavar; a kavardásban és a füstben már csak akkor ismerszett meg, hogy ki török, s nem pedig az életét menteni igyekvő magyar, amikor az már vágásra emelte a kardját; lovak nyerítése és az egymásnak csapódó pengék zaja keveredett a haldoklók hörgésével s az ágyúdörgésnek hangjaival. Mihály még látta, amint atyám mellét átfúrja az egyik pogány szablyája, majd apám elveszejtője ismét felemeli a kardot, hogy őreá is lesújtson – s ekkor elsötétült szeme előtt a világ.

Mihály arra eszmélt, hogy úgy ömlik rá a hideg eső, mintha dézsából öntenék. Lapjával érte a fejét a szablya – kicsi koromtól úgy emlékszem rá, hogy

ott éktelenkedik a homloka közepén egy jókora horpadás –, s bár erősen szédelgett, arra is képes volt már, hogy négykézlábra emelkedjen. Körötte mindenütt holttestek heverték a sárban, s olykor még keservesen fel-felnyögtek a halódók. Mihály ekkor feltápáskodott, és tétova léptekkel bukdácsolni kezdett a testek között, miközben úgy zuhogott a zápor, hogy látni alig lehetett.

Ahogy Mihály bácsi később oly sokszor elmesélte, egyszer csak kezdett úgy rémteni neki, hogy török és magyar beszédfoszlányok vegyülnek a zivatar hangjaiba. És a következő pillanatban rabláncon vezetett, törököktől közrefogott magyar tűnt elő a zuhatag függőnye mögül. A fogolyban Mihály azon főembereink egyikét vélte felismerni, akik pár nappal azelőtt apámmal együtt a király sátrában tanácskozták meg a csata lefolytatásának mikéntjét – a törökök a földön fekvő tetemek mindegyikét megmutatták a rabnak, és ha az felismerte a szerencsétlenül járt vitézt, rendre feljegyezte a halott nevét egy papirosra az egyik pogány, aki bizonyára valamilyen írnoféle lehetett. Mihály jobbnak látta, ha arccal lefelé a földre fekszik, és nem mozdul, ám mégsem sikerült elkerülnie a kis csapat figyelmét – hallotta, amint egyre közelebb cuppognak a léptek, s olykor meg-megállnak; egyszer aztán Tomori Pál neve hangzott el, mire a törökök izgatott beszédbe kezdtek, de utána megint csak folytatták a halottak szemlélését. A lépések már Mihály közvetlen közelében cuppogtatták a sarat, mígnem végül megragadta egy acélos kéz, és arccal a fellegektől sötét ég felé fordította. Mihály bácsi próbált úgy tenni, mintha ő is csak egy volna a sok ezer holt közül, ám nem járt sikerrel: az egyik fegyveres rögvest nekiszegezte a szablyáját, s a hüvelyéből kivont kard fémes hangjának hallatán Mihály szeme menten kinyílt, így látta, amint a magyar rab megszemléli az ábrázatát, aztán megrázza a fejét. Ekkor a török a magasba emelte a kardot, s atyám hű embere már-már kezdte azt hinni, hogy a következő pillanatban ő is Mohács mezején végzi be – méghozzá ily dicstelen módon – az életét, ám ekkor hirtelen elvigyorodott a hitetlen, megragadta Mihály bátyám üstökét, hátrafesztette a fejét, s a pengét arca oldalához illesztvén egyetlen nyisszantással lemetszette a bal fülét. A pogány aztán felnevetett, és mondott valamit, mire az írnof visszafordult, ránézett Mihályra, és kissé törökös lejtésű, ám tisztán érthető magyar nyelven így szólt:

– Azt mondja, menj haza, és tudasd mindenkiel, hogy a legszerencsésebbje is csak így jár azoknak, akik az igazhitűekkel merészelnek szembe szállni.

– Hát ezért van, hogy én már sohasem leszek képes magyar gyerekekre kezdet emelni – fejezte be ilyen alkalmakkor a mondandóját Mihály bácsi. – Törökre persze igen; de magyarra semmiképp. Mert én ott voltam, amikor ezek a dolgok megestek; láttam, amit bár ne adatott volna sohasem meglátnom, s tudom: olyan idők jönnek erre az országra, amilyenben még talán sohasem volt része. Ezért hát úgy volna illendő, hogy magyar sose ártson a magyarnak, hiszen így is túl sokan vannak, akik a vesztünk akarják. De látom, benneteket nincs miért féltselek – csak aztán akkor is ilyen vitézek legyetek majd, ha a tieiteket kell megvédeni a csatamezőn.

Végezetül mindig megsimította a kobakunkat, és immáron a haragvás leghaloványabb jele nélkül elindult, hogy folytassa azt, amiben éppen megzavartuk csínytevésünkkel.

– Tibi, te kis Gárdonyiba oltott Móra Ferenc, eldönthetted volna, hogy gyerekkönyvet, áltörténelmi regényt vagy Wass Albert-paródiát akarsz-e írni – gondoltam magamban, aztán letettem a paksamétát az éjjeliszekrényre, és magamra húztam a pokrót.

Már miért kellene eldöntenie, súgta egy belső hang, de nem kívántam vitába szállni vele. A fal felé fordultam, és elnyomott az álom.